

مشاوره با کودکان
باروش بازی درمانی
(راهنمای عملی)

مشاوره با کودکان باروش بازی درمانی

(راهنمای عملی)

تألیف

کاترین گلدارد

دیوید گلدارد

ترجمه

زهرا ارجمندی

کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی

دانشگاه علوم پزشکی ایران

<p>سرشناسه: گلدارد، کاترین. Geldard. Kathryn عنوان و نام پدیدآور: مشاوره با کودکان با روش بازی درمانی (راهنمای عملی) کاترین گلدارد، دیوید گلدارد: ترجمه زهرا ارجمندی. مشخصات نشر: تهران: کتاب ارجمند، ۱۳۹۳. مشخصات ظاهری: ۳۵۲ ص، رقعی مصور. جدول شابک: ۰-۳۷۲-۲۰۰-۶۰۰-۹۷۸ عنوان اصلی: Counselling Children A Practical introduction, 3ed ed. 2008 عنوان دیگر: راهنمایی عملی در مشاوره با کودکان موضوع: کودکان - مشاوره کودکان - روان درمانی شناسه افزوده: دیوید گلدارد، زهرا ارجمندی، مترجم. رده بندی کنگره: ۵۰۴ RJ ۱۳۹۳ ۸۷۲ رده بندی دیویی: ۶۱۸/۹۲۸۹۱۴ شماره کتابشناسی ملی: ۳۴۵۰۸۲۸</p>	<p>کاترین گلدارد، دیوید گلدارد مشاوره با کودکان (با روش بازی درمانی) (راهنمای عملی) فروست: ۶۴۶ ترجمه: دانشگاه علوم پزشکی ایران ناشر: کتاب ارجمند صفحه آرا: محبوبه دلجو مدیر هنری: احسان ارجمند سرپرست تولید: مرضیه شکی ناظر چاپ: سعید خانکشلو چاپ: سمارنگ صحافی: روشنگ چاپ پنجم، (دوم ناشر) اسفند ۱۳۹۶، ۱۱۰۰ نسخه شابک: ۰-۳۷۲-۲۰۰-۶۰۰-۹۷۸</p> <p>این اثر، مشمول قانون حمایت از مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است، هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف (ناشر) نشر یا پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.</p> <p>www.arjmandpub.com</p>
---	--

مرکز پخش: انتشارات ارجمند

دفتر مرکزی: تهران بلوار کشاورز، بین خیابان کارگر و ۱۶ آذر، پلاک ۲۹۲، تلفن: ۸۸۹۸۲۰۴۰
شعبه مشهد: ابتدای احمدآباد، پاساژ امیر، انتشارات مجد دانش تلفن: ۰۵۱-۳۸۴۴۱۰۱۶
شعبه رشت: خیابان نامجو، روبروی ورزشگاه عضدی تلفن: ۰۱۳-۳۳۳۳۲۸۷۶
شعبه بابل: خیابان گنج افروز، پاساژ گنج افروز تلفن: ۰۱۱-۳۲۲۲۷۷۶۴
شعبه ساری: بیمارستان امام، روبروی ریاست تلفن: ۰۹۱۱-۸۰۲۰۰۹۰
شعبه کرمانشاه: خ مدرس، پشت پاساژ سعید، کتابفروشی دانشمند، تلفن: ۰۸۳-۳۷۲۸۴۸۳۸

بها: ۲۵۰۰۰ تومان

با ارسال پیامک به شماره ۰۲۱۸۸۹۸۲۰۴۰ در جریان تازه های نشر ما قرار بگیریید:
ارسال عدد ۱: دریافت تازه های نشر پزشکی به صورت پیامک
ارسال عدد ۲: دریافت تازه های نشر روان شناسی به صورت پیامک
ارسال ایمیل: دریافت خبرنامه الکترونیکی انتشارات ارجمند به صورت ایمیل

فهرست مطالب

بخش ۱: مشاوره با کودکان	۹
۱ پیشنهادات مؤلف	۹
۲ اهداف مشاوره با کودکان	۱۱
۳ رابطه کودک - مشاور	۱۶
۴ ویژگیهای یک مشاور کودکان	۲۹
بخش ۲: دیدگاههای تئوریک	۳۷
۵ سوابق تاریخی و نظریات معاصر مشاور با کودکان	۳۷
۶ فرآیند کودک درمانی	۶۴
۷ فرآیندهای درونی کودک در پی تغییرات حاصل از درمان	۸۰
بخش ۳: مهارت‌های مشاور با کودک	۸۹
۸ مشاهده	۹۰
۹ شنونده فعال بودن	۹۵
۱۰ کمک به کودک برای گفتن داستانش	۱۰۶
۱۱ مواجهه با مقاومت و انتقال	۱۱۷
۱۲ مواجهه با عقاید نامناسب و خود ویرانگر	۱۲۲
۱۳ ایجاد تغییر از طریق تسهیل‌سازی فعالانه	۱۲۸
۱۴ اختتام مشاوره	۱۳۳
بخش ۴: بازی درمانی - استفاده از وسایل ارتباطی و فعالیت‌ها	۱۳۷
۱۵ اتاق بازی درمانی	۱۳۷
۱۶ انتخاب وسیله ارتباطی یا فعالیت مناسب	۱۴۴

۱۶۱	..... استفاده از حیوانات کوچک اسباب بازی
۱۷۱	..... کار با جعبه شن
۱۸۲	..... کار با گل رس
۱۹۴	..... ۲۰ طراحی، نقاشی، کلاژ و ترکیب و ساخت
۲۰۹	..... ۲۱ سفر خیالی
۲۱۸	..... ۲۲ کتابها و داستانها
۲۲۶	..... ۲۳ عروسکهای دستی و اسباب بازیهای نرم
۲۳۷	..... ۲۴ بازی نمادین تجسمی
۲۵۲	..... ۲۵ مسابقات
۲۶۵	..... بخش ۵: استفاده از کاربرگها
۲۶۷	..... ۲۶ تمرینات ساخت و ایجاد عزت نفس
۲۸۷	..... ۲۷ آموزش مهارت‌های اجتماعی
۳۲۰	..... ۲۸ آموزش رفتارهای حمایتی
۳۴۷	..... بخش ۶: در پایان

پیشگفتار مترجم

شاید بتوان گفت که تاکنون در خصوص مسائل روحی- روانی کودکان و حتی طریقه مشاوره با آنان منبع خاص و جامعی ارائه نگردیده است. ضمن اینکه در عمل نیز شیوه‌های کاربردی و جزء به جزء مناسبی ارائه نشده است. همانگونه که تمامی روان‌شناسان بالینی و مشاوران می‌دانند مشکلات روحی- روانی کودکان به قدری ظریف و حساس است که نیازمند اقدامات حرفه‌ای و تجربی خاص می‌باشد و ما در این مورد پیشرفت قابل توجهی به‌ویژه در جامعه کنونی خودمان نداشته‌ایم. کتاب حاضر تألیف کاترین گلدارد و دیوید گلدارد می‌باشد که با سبکی نو تجربیات کاری‌شان با کودکان را ارائه نموده‌اند. بخش اول کتاب به بررسی دلایل نگارش کتاب، اهداف مشاوره با کودکان، نوع برقراری ارتباط با آنان و ویژگی‌های یک مشاوره کودک می‌پردازد، بخش دوم مروری مختصر و جامع بر دیدگاه‌ها و چشم‌اندازهای تئوریک روان‌شناسی کودک دارد. بخش سوم نگاهی گام به گام به مهارت‌های مشاوره‌ای با کودکان در جریان یک فرآیند مشاوره دارد. بخش چهارم به شرح و تفصیل بازی درمانی به‌عنوان یک روش مؤثر جهت کشف مسائل موضوعات و روحی- روانی کودکان همچنین فعالیت‌های خاص اتاق بازی درمانی، کلیه وسایل ارتباطی و نوع کاربرد آنها در موارد گوناگون می‌پردازد. بخش پنجم به طریقه استفاده از کاربرگ‌ها جهت ساخت عزت‌نفس، آموزش مهارت‌های اجتماعی و آموزش در زمینه رفتارهای حمایتی می‌پردازد و در نهایت بخش ششم که بخش پایانی است جمع‌بندی است از مجموع پنج بخش پیشین. این کتاب به‌عنوان مرجعی تخصصی جهت تدریس در دانشگاه‌ها به دانشجویان رشته‌های روان‌شناسی به خصوص روان‌شناسی بالینی و جهت کار مشاوره با کودکان در مراکز مشاوره، کلینیک‌های روان‌شناسی و علاقمندان به مباحث روان‌شناسی کودک توصیه می‌گردد. امید آن است که توانسته باشم از یکسو ترجمه‌ای ارائه دهم که مطالب موردنظر مؤلفین را به گونه‌ای مطلوب و بدون به هم زدن سبک نگارش آنان به

خواننده منتقل کنم و از سوی دیگر با ارائه این مجموعه توانسته باشم خدمتی هرچند ناچیز به علاقمندان و دوستان روان‌شناسی کودک مشاوره با کودک و بازی درمانی عرضه کنم. ضمناً برخی عناوین بازی و اصطلاحات خاص وجود داشت که در ترجمه تا حد مطلوب سعی گردید با اصطلاحات متون اصلی کتاب مطابقت داشته باشد. در اینجا لازم می‌دانم از مدیریت محترم انتشارات ارجمند برای فراهم ساختن امکانات چاپ این اثر و از تمامی همکارانشان که در مراحل مختلف چاپ و نشر کتاب مجدانه تلاش کردند قدردانی نمایم.

در خاتمه از همکاران و اساتید محترم دانشگاه‌ها، دانشجویان گرامی و دیگر عزیزانی که ضمن مطالعه کتاب به اشکالات و ایراداتی برخورد می‌نمایند تقاضا دارم بنده را از طریق انتشارات محترم ارجمند مطلع فرمایند. از بذل توجه و راهنمایی شما سپاسگزارم.

ز - ارجمندی

مهر ۱۳۸۳

مشاوره با کودکان

۱ مقدمه (پیشنهادات مؤلف)

کتاب حاضر به سبک تعاملی نگاشته شده است. این سبک بدین جهت انتخاب گردید که ما به عنوان مشاور از ارتباط متقابل استفاده می‌کنیم. همچنین امیدواریم به وسیله ارتباط متقابل خواننده را به همراه خود به تفکر درباره ایده و پیشنهادات برای مشاوره با کودکان دعوت نماییم. این نکته بدین جهت حائز اهمیت می‌باشد که روشهای گوناگونی برای مشاوره با کودکان وجود دارد و هر کدام تعصب تئوریکی و عملکردهای اجرایی خاص خود را دارند. ما بر این باوریم که مشاوره با کودکان یک فعالیت بسیار شخصی است. چنانکه شخصیت، خصوصیت فردی و آموزشی حرفه‌ای مشاورین تأثیر مهمی بر روابط مشاور و متعاقباً بر روی نتایج مشاوره دارد. این کتاب برای آموزش مشاورین مبتدی و به عنوان منبعی از عقاید و نظرات برای مشاورین با تجربه می‌تواند سودمند واقع گردد. به تجربه مشاهده شده افرادی از مشاغل گوناگون به ناچار به مشاوره با کودکان می‌پردازند. در این خصوص توصیه می‌کنیم و معتقدیم که این امر اختصاصی و حساس است به طوریکه هرکسی که با کودکان مشاوره می‌کند نیاز به پایه علمی تئوریکی دقیقی دارد و آموزش مناسب همراه

با نظارت حرفه‌ای مداوم ضرورت دارد.

البته ما روان درمانگران کودک با تجربه و کارکنان حرفه‌ای هستیم که به دیگران آموزش می‌دهیم و ادامه پیگیری و نظارت حرفه‌ای منظم با خودمان می‌باشد. ما بر این باوریم که حرفه‌های گوناگون چشم‌اندازهای متفاوت و مفیدی برای مشاوره با کودکان دارند. به طوری که خود ما نیز زمینه‌های حرفه‌ای گوناگونی داریم. چنانکه یکی از ما کاردرمانگر و دیگری روانشناس است. ما بر این اعتقادیم که درک و شایستگی مان به عنوان درمانگر از طریق کاربرد مشترک تئوریها و عقاید اجرایی که اساس این دو حرفه است، به دست می‌آید. متشابهاً، دیدگاهمان را درباره مشاوره با کودکان از طریق کار نزدیک با مددکاران اجتماعی، روانپزشکان، معلمان و کارکنان آسایشگاهها وسعت بخشیده‌ایم. ما امیدواریم که عقاید مطرح شده در این کتاب مفید و جالب باشد. هرچند انتظار داریم، برخی از خوانندگان با عقاید ما مخالفت کنند، از آن جهت که همه ما دارای تفاوت‌های فردی هستیم.

با خواندن این کتاب شما می‌توانید دریابید که عقاید متفاوت تئوریک‌ی دارید و سبک مشاوره‌ای متفاوت نیز می‌توانید، داشته باشید. در این مورد ممکن است تمایل به استفاده از نظریه‌هایی داشته باشید که برای کارتان مناسب است و بدین طریق نظریه‌های نامناسب را کنار بگذارید، و ایده‌های مفید و جدیدی را خودتان به وجود آورید.

ما به خوبی می‌دانیم که مشاورین در محیط‌های گوناگونی کار می‌کنند هرچند ما خوشبختیم که اتاق‌های مجهز مشاوره‌ای خوبی داریم، اما مشاوره موفقیت‌آمیز می‌تواند با تجهیزات کم در محیط‌های گوناگون وسیعی از قبیل مدارس و منازل انجام پذیرد. بنابراین شیوه و روشهایی را در این کتاب مطرح و پیشنهاد می‌کنیم که اعتقاد داریم در محیط‌های وسیع، گوناگون و مناسب می‌تواند کاربرد داشته باشد. در این جا قصد مطرح کردن تئوریهای روانشناختی در مورد مشاوره با کودکان را نداریم. در ابتدا، یک متن عملی با ایده‌های اجرایی درباره سبک‌های مشاوره عنوان گردیده است. هرچند در بخش‌های ۱ و ۲، مروری بر ابعاد تئوریک‌ی مربوط به مشاوره با کودکان خواهیم داشت. سپس در خصوص نوع رابطه‌ای که باید بین کودک و مشاور وجود داشته باشد و سرانجام

۱۱ مشاوره با کودکان

در مورد نگرش‌هایی که معتقدیم یک مشاور به منظور مؤثر و واقع‌گردیدن به آنها نیاز دارد، به صحبت می‌پردازیم.

۲ اهداف مشاوره با کودکان

ما نمی‌توانیم به همان شیوه مشاوره با بزرگسالان به مشاوره با کودکان بپردازیم. به طوریکه عدم پیروی از این موضوع در افرادی که هرگز مشاوره‌ای با کودکان نداشته‌اند به چشم می‌خورد. مشاوره با بزرگسالان از طریق نشستن در کنار آنها و دعوت از آنها برای صحبت کردن با ما باشد.

اگر از این استراتژی برای کودکان استفاده کنیم، بسیار بعید است که آنها با ما درباره موضوعات مهمشان صحبت کنند. احتمالاً پس از گذشت مدت زمان کوتاهی از مصاحبه با ما خسته می‌شوند یا سکوت اختیار می‌کنند. حتی چنانچه به صحبت با ما مشغول شوند معمولاً از عنوان کردن موضوعات مهمشان طفره می‌روند.

اگر به عنوان مشاور با کودکان کار می‌کنیم باید بگذاریم تا کودکان به طور آزاد و راحتی درباره موضوعاتی که آزارشان می‌دهد، صحبت کنند. سپس لازم است از مهارت‌های مشاوره‌ای کلامی همراه با روشهای دیگر استفاده نماییم. به طور مثال، ممکن است لازم باشد کودک را در بازی شرکت دهیم یا با استفاده از وسایلی از قبیل حیوانات کوچک اسباب‌بازی، گل رس یا اشکال هنری متنوع او را وارد صحبت کنیم.

یا اینکه، از کودک می‌خواهیم داستانی را تعریف کند، یا یک سفر خیالی را شرح دهد. بنابراین با ترکیب مهارت‌های مشاوره‌ای کلامی همراه با کاربرد وسایل ارتباطی^۱ یا برخی روشهای دیگر قادر به ایجاد فرصت مناسب جهت برقراری ارتباط یک کودک خواهیم بود، که از نظر درمانی در فرآیند مشاوره می‌تواند مؤثر واقع گردد.

ما به عنوان مشاور باید محیطی برای کودک فراهم نماییم که قادر به ایجاد تغییرات حاصل از فرآیند درمان در آن باشیم. به دلیل وصول هرچه سریع‌تر به

نتیجه درمانی از مهارت‌های مشاوره‌ای کلامی به تنهایی نمی‌توانیم استفاده کنیم. به طور مکرر، در این کتاب به کودک - درمانی^۱ رجوع خواهیم کرد. همچنین امیدواریم با استفاده از مشاوره و وسایل ارتباطی به تغییرات حاصل از درمان که مشخصاً نتیجه درمان است، دست یابیم. پیش از اینکه مشاوره برای کودکان باشیم بسیار مهم است که درکی از ماهیت و هدف از مشاوره با کودکان داشته باشیم. همچنین لازم است اهداف خود را مشخص کنیم و نظرات خود را در مورد چگونگی اهدافی که می‌توانیم به آن دست یابیم، روشن نماییم.

متعاقباً شما پی خواهید برد که دستیابی به اهداف صرفاً وابسته به وسایل ارتباطی مورد استفاده و براساس سبک کاری نمی‌باشد، بلکه قطعاً وابسته به روابط کودک - مشاور باشد، بنابراین هم اکنون به اهداف مشاوره با کودکان می‌پردازیم و سپس در فصل ۳ به ارتباط کودک - مشاور^۲ خواهیم پرداخت. پیش از مطالعه کتاب لحظه‌ای درنگ کنید، چنانچه تمایل دارید مطابق با افکار خودتان عمل کنید، فکر می‌کنید مهمترین اهداف مشاوره با کودکان چیست؟ از شما سؤال دیگری داریم که حاوی دلایل اخلاقی است، به نظر شما اهداف خاص برای یک جلسه انفرادی یا مجموعه جلسات توسط چه کسی تعیین می‌شود. مشاوره، والدین یا سرپرست کودک یا خود کودک؟

تصور ما این است که جواب به سؤالات بالا کاملاً پیچیده است، اکنون ما به چهار سطح گوناگون در مورد اهدافی که می‌توانند تعیین شوند، می‌پردازیم:

- سطح ۱ اهداف - اهداف پایه^۳
  - سطح ۲ اهداف - اهداف والد^۴
  - سطح ۳ اهداف - اهداف ضابطه‌بندی شده توسط مشاور
  - سطح ۴ اهداف - اهداف کودک
- تمامی این اهداف مهمند و باید در طول فرآیند درمانی به آنها پرداخته شود.

1 - child-therapy

2 - child-counsellor

3 - fundamental goals

4 - parent's goals

هرچند، در زمانهای گوناگون فرآیند درمان، برخی از اهداف نسبت به اهداف دیگر باید در اولویت قرار گیرند. چگونگی دستیابی به اهداف برعهده مشاور است. اکنون درباره عقایدمان با توجه به هر چهار سطح اهداف صحبت می‌کنیم.

سطح ۱ اهداف - اهداف پایه

این اهداف برای تمامی کودکان در حین درمان کاربرد جهانی دارند و شامل موارد ذیل می‌باشند:

- کمک به کودک برای مواجهه با موضوعات عاطفی دردناک؛
- کمک به کودک برای کسب سازگاری با توجه به هیجانانگیز و افکار؛
- کمک به کودک برای داشتن احساس خوب در مورد خودش؛
- کمک به کودک برای پذیرش محدودیت‌ها، توانایی‌ها و داشتن احساس خوب در مورد آنها؛
- کمک به کودک برای تغییر رفتارهایی که پیامدهای منفی به دنبال دارند؛
- کمک به کودک برای رفتار کردن به‌طور انطباقی و با آسودگی خاطر در محیط‌های بیرونی (برای مثال در خانه و مدرسه)؛
- افزایش فرصت برای کودک تا بتواند مراحل مهم رشد را دنبال نماید؛

اهداف سطح ۲ - اهداف والد

زمانی که والدین کودک را برای درمان می‌آورند این اهداف را تعیین می‌کنند که معمولاً براساس رفتارهای فعلی کودک و مرتبط با برنامه کاری والدین می‌باشند. برای مثال، اگر کودکی بر روی دیوار چهره‌های سیاه گوناگونی نقاشی می‌کند هدف والدین احتمالاً از بین بردن این رفتار است.

اهداف سطح ۳ - اهدافی که توسط مشاور ضابطه‌بندی می‌شود

این اهداف توسط مشاور به عنوان نتیجه فرضیاتی که او می‌تواند درباره اینکه چرا کودک به طریق خاصی رفتار می‌کند ضابطه‌بندی گردد. به‌طور مثال، مشاور می‌تواند در مورد کودکی که چهره‌های سیاه بر روی دیوار نقاشی می‌کند فرضیاتی داشته باشد. از اینکه کشیدن چهره‌های سیاه حاصل مسائل عاطفی او

می باشد. به وضوح، وقتی فرضیاتی درباره عوامل احتمالی رفتار کودک ضابطه بندی شد، مشاور نیاز به تنظیم اطلاعات براساس مطالعه محیط های متناوبی دارد که کودک در اوقات مختلف در آنها قرار می گیرد و برداشت تئوریکش از روانشناسی و رفتار کودک همچنین اطلاعاتش از تحقیقات حاضر و نوشته های علمی مرتبط دارد.

اهداف سطح ۴ - اهداف کودک

این اهداف در طی جلسات درمان پدیدار می شوند و واقعاً اهداف خود کودک هستند. هرچند کودک از مطرح کردن آنها ناتوان است اما آنها براساس موضوعاتی هستند که کودک با خود به جلسات می آورد. گاهی اوقات این اهداف با اهداف مشاور جور می شوند و یا نمی شوند. برای مثال، امکان دارد جلسه ای را براساس اهداف سطح ۳ برگزار نماید که عبارت است از لزوم توانمند کردن کودک. چنین موردی می تواند در طی جلساتی که کودک می خواهد درباره یک فقدان دردناک صحبت کند اما قادر نیست آن را به راحتی مطرح نماید، انجام پذیرد. در این وضعیت مشاور لازم است وارد اهداف سطح ۴ شود و اجازه دهد تا فرایند داغدیدگی^۱ (سوگواری) رخ دهد.

چنانچه مشاور به جلسه خاصی با برنامه کاری ویژه ای وارد می شود، ممکن است اوقاتی باشد که مقاومت و اصرار بر روی این برنامه ها مؤثر و مناسب باشد. هرچند، به طور کلی پافشاری زیاد بر برنامه های کاری از پیش تعیین شده واجد خطر است اما بعداً ممکن است نیازهای شخصی کودک اهمیت بیشتری پیدا کنند تا برنامه ای که توسط مشاور تعیین شده است. برای اینکه نیازهای واقعی کودک بروز کنند و یا به طور کافی و مناسب در رابطه با درمان باشند، مشاور باید بر روی فرایند خود کودک باقی بماند و توقف کند.

به عنوان مشاور گاهی اوقات لازم است تغییراتی را در جلسات ایجاد کنیم. چنانچه اگر به جای مطرح کردن نیازهای کودک به نیازهای خودمان توجه نماییم، به وضوح غیرقابل قبول خواهد بود، زیرا امکان دارد اهداف سطح ۴ در

---

1 - grieving

آن زمان مقدم باشند. مثال دیگری درباره اینکه اهداف کودک مهم هستند یا برنامه کاری، وجود دارد.

اگر با کودکی کار می‌کنیم که از یک محیط خانوادگی پرخاشگر می‌آید، ممکن است اعتقاد راسخ داشته باشیم مبنی بر اینکه یکی از اهداف مهم برای درمان (یک هدف سطح ۳) تعیین استراتژی‌هایی برای کمک به کودک باشد تا راه‌های حفظ ایمنی را کشف نماید. به طوری که برای کودک قطعاً در طولانی مدت با ارزش است و یک هدف اساسی و مفید می‌باشد. هرچند، کودک می‌تواند به کشف ترس‌هایی علاقمند شود که در رابطه با ایمنی مادرش است (هدف سطح ۴) اما اعتقاد ما براین است، چنانچه موضوعاتی که برای کودک بسیار مهم تلقی می‌شوند، در ابتدا مطرح نگردند احتمال اینکه مشاوره نتیجه موفقیت‌آمیزی داشته باشد، کاسته می‌گردد. بسیار مهم است که تجربه هر کودکی را منحصر به فرد ببینیم، بنابراین لازم است در تعیین اهداف سطح ۳ دقیق باشیم. امکان دارد فرضیات ما درباره آنچه که کودک در درمان نیاز دارد، اشتباه باشد. لازم است در طی مشاوره مروری مداوم بر اهدافمان داشته باشیم تا بتوانیم هر جا که ضرورت دارد اصطلاحاتی را انجام دهیم. برای آموزش مهارت‌ها لازم است نیازهای واقعی کودک را کشف کنیم و از تمرین و تجربه استفاده نماییم.

اگر جلسات درمان به نحو مطلوبی برگزار شوند، اهداف کودک به طور طبیعی بروز می‌نماید. اگر این اهداف توسط مشاور شناخته شوند نسبتاً در خرده اهداف تعیین شده توسط مشاور و والدین می‌توانند به طور عمیقی جای بگیرند، در نتیجه آنها به طور اساسی در پروسه مشاوره با والدین می‌توانند ادغام شوند. در دیدگاه ما، هر جا که اهداف سطح ۴ وجود دارد (برنامه‌های کاری کودک) باید در اولویت قرار گیرند. بنابراین قویاً پیشنهاد می‌کنیم که در مجموع اهداف خاصی برای یک جلسه مشاوره یا مجموعه جلسات لازم است، به طوری که در ابتدا باید به اهداف سطح ۴ کودک پرداخته شود و سپس به اهداف سطح ۲ والدین و اهداف سطح ۳ مشاور توجه شود. تجربیات نشان داده است زمانی که از این فرآیند پیروی می‌کنیم و اهداف پایه و سطح ۱ به طور خودکار به دست می‌آیند. در هر زمان ممکن برای فرآیند تعیین اهداف لازم است مشورت و تعاملاتی با شرکت مداوم کودک، والدین یا خانواده و مشاور صورت گیرد.

در هنگام تعیین اهداف، کودک را به عنوان اولین مراجع در نظر می‌گیریم. البته این موضوع خاص والدینی است که صورت حساب ما را بپردازند! با وجود اینکه می‌تواند یک بحران اخلاقی ایجاد کند اما دریافتیم که با کاربرد این روش به والدین می‌گوییم که اهداف آنها نیز دست یافتنی می‌شود. با توجه به آنچه که شامل مشاوره با کودکان می‌شود، ابتدا، اهداف را توضیح دادیم و همانگونه که قبلاً گفته شد در فصل بعد به بخش مهم دیگری از مشاوره با کودکان که رابطه کودک - مشاور است می‌پردازیم.

۳ رابطه کودک - مشاور

قدمت این موضوع به سالهای دهه ۱۹۵۰ برمی‌گردد. چنانکه رابطه میان یک مراجع بزرگسال و یک مشاور فاکتوری مهم با توجه به نتایج درمانی بود. تحقیقات اولیه بر روی رابطه مراجع - مشاور توسط کارال راجرز در سالهای گذشته انجام گرفته است. او معتقد بود که اجزاء مهم در چنین رابطه‌ای عبارتند از پذیرش،^۱ همدلی^۲ و توجه مثبت غیرمشروط.^۳ از طرفی دیگران شاخصهای مطلوب یک رابطه مشاوره‌ای را توصیف کردند که به‌طورکلی در نتایج مثبت حاصل از درمان اهمیت عمده‌ای دارد. به همین ترتیب، در درمان بزرگسالان ارتباط با مشاور تأثیر به‌سزایی دارد و به‌طورکلی این توافق وجود دارد که رابطه کودک - مشاور در تأثیر روند درمان بسیار حائز اهمیت است. تلاشهای بسیاری برای تعریف شاخصهای مهم این نوع رابطه انجام شده است.

از جمله ویرجینیا اکسلاين^۴ (۱۹۷۴)، ملانی کلاین^۵ (۱۹۳۲) و آنافروید^۶ (۱۹۲۸). اما در خصوص اینکه درمان حداکثر تأثیر خود را بگذارد متأسفانه عقاید بسیار متفاوتی درباره رابطه مطلوب وجود داشته و دارد.

ما درباره تفاوت و افکاری که وجود دارد صحبت نمی‌کنیم زیرا این کتاب راهنمای علمی برای مشاوره با کودکان است تا اینکه کتابی درباره تئوریهای

1 - congruence   2 - empathy

3 - unconditional positive regard

4 - Virginia Axline

5 - Melanie Klein

6 - Anna Freud